

JOSIP PERKOVIĆ

Hrvatsko ime u Turopolju¹

Od srednjega se vijeka u sjevernoj Hrvatskoj mogu pronaći veći ili manji fragmenti o hrvatskome imenu. Da su već u ono vrijeme, prije 700 godina, postojali odrazi etnika *Hrvat*, *Hrvati* i pridjev *hrvatski*, vjerno nam svjedoči onomastika. U povijesnoj, političkoj i geografskoj cjelini zvanoj *Turopolje*, kako je god definirali i omeđili, možemo također pronaći jasne onomastičke tragove koji upućuju na kontinuitet potvrđenosti hrvatskoga imena od srednjega vijeka.

Prvi zapis potječe iz 14. stoljeća, točnije od 12. svibnja 1346., i nalazi se u dokumentu kojim se utvrđuju granice turopoljskoga naselja Rakitovec. U jednome dijelu te isprave navedeno je da se granica „proteže do potoka *Hrvacka* zvanog” (*procedit in riuum Horuachka dictum*). Isti je potok poslije (1388.) zapisan i kao *Hreuaczka*, a posljednji put, čini se 1508., kao *Herwatchak* (*Hrvačak*). O motivaciji imenovanja toga potoka možemo samo spekulirati, a njegovo su ime kao i sâm potok iščezli. I u drugim, ne tako starim, neobjavljenim povijesnim ispravama također pronalazimo nekoliko zapisa u kojima je u osnovi hrvatsko ime. Na Plesu se 1665. spominje zemlja *Hrvačica* (*heruachicza*), a 1624. *Gornja* i *Dolnja Hrvatka* (*Gornija* i *Dolnija Hervatka*). U selu Kuče 1705. zabilježen je *Hrvačevac* (*Hervachevecz*), a u Mraclinu 1676. i *Hrvatino vrt* (*Heruatinou urth*). Takvih toponima ima i danas i u udaljenijoj Posavini, na Bukevju, gdje sam zapisao zemlju zvanu *Hrvacka*.

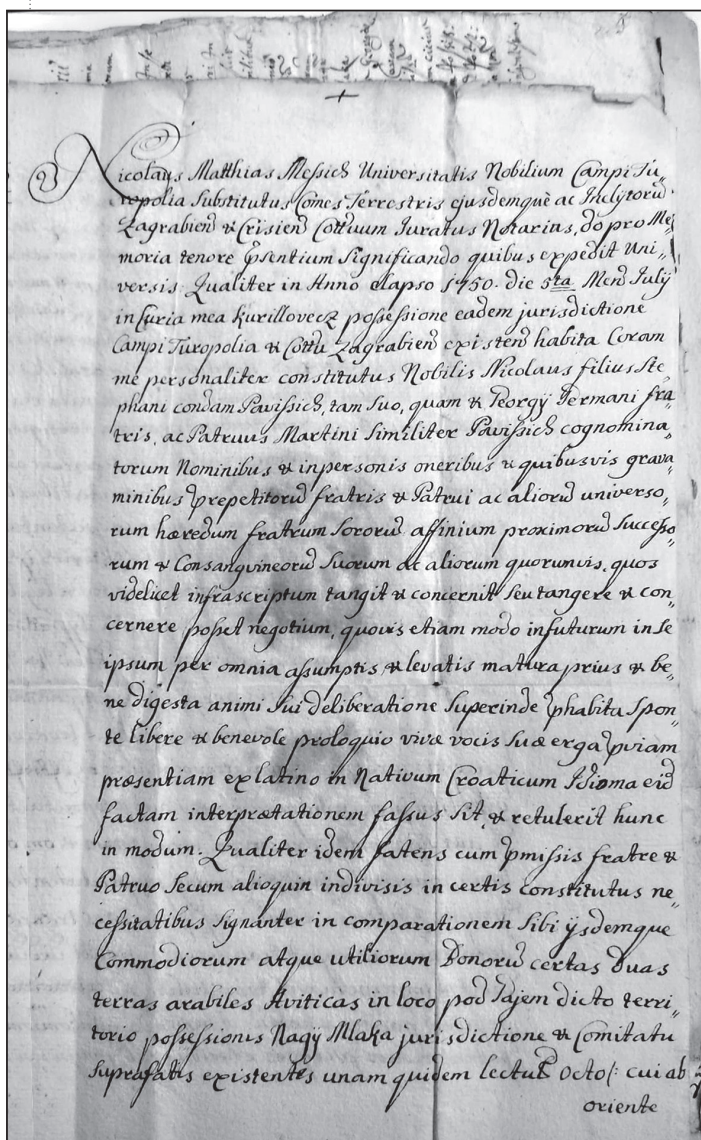
Svakako treba svrnuti pozornost i na turopoljska prezimena. Prvu potvrdu prezimena *H(o)rvat* možda treba tražiti u imenima dvojice mještana iz Dragonošca (1456.) zapisanih latinskim kao *Pavel* i *Jure Croatus*, dok se iste godine u Bukovčaku spominje i stanoviti Tomo Horvat (*Thomas Horuat*). U Donjoj se Lomnici 1467. pojavljuje obitelj *Horvat*, potom 1501. i *Hrvatini*, a najzanimljiviji je svakako zapis iz 1558. o obitelji *Wlah inače Horvat*. Prva je potvrda nekoga prezimena izvedenoga iz etnika *Hrvat* iz 1456. u Donjemu Lukavcu (danas dio Lukavca), gdje se spominje neki Nikola sin Tome Hrvatića (*Herwathych*). Od 15. stoljeća prezimena poput *Horvatić*, *Hrvatinić*, *Horvatinić* i sl. postaju česta u čitavome Turopolju, a u mnogim su mjestima očuvana do današnjega dana. Tako se, primjerice, *Hrvačići* prvo spominju u Kurilovcu 1513., potom u Kučama 1625., a njihovi potomci i danas žive u istome naselju.

Kad je o imenu jezika kojim govore riječ, stari su Turopoljci i prije narodnoga preporoda bili svjesni svojega hrvatskoga jezika. To se vidi po tome što su u svojim *fasijsama*,

¹ Ovaj rad nastao je u okviru unutrašnjega projekta Instituta za hrvatski jezik *Rječnik najčešćih hrvatskih prezimena*.

odnosno starim kupoprodajnim ugovorima i imovnicima o založenim zemljama iz 18. stoljeća, spominjali, premda na latinskome jeziku, glotonim *hrvatski jezik*. Budući da su ti dokumenti pisani uglavnom latinskim, bilo je nužno sadržaj tih dokumenata tumačiti i narodnim jezikom razumljivim turopoljskomu seljaku plemenitašu. Zbog toga se u tekstovima često navodi da je sadržaj teksta preveden na razumljiv jezik, odnosno „s latinskoga na narodni hrvatski jezik” (*ex latino in nativum croaticum idioma*). Katkad su i same isprave pisane hrvatskim jezikom, pa se u jednoj ispravi iz Mraclina 1740. navodi da

je *fasija* od riječi do riječi (*de verbo ad verbum*) zapisana na *hrvatskome jeziku* (*in idiomate Croatico*), nakon čega slijedi tekst pisan hrvatskim kajkavskim književnim jezikom. Iste je godine tiskan i Belostenčev latinsko-hrvatski rječnik, u kojemu stoji da se latinski *idioma* (u ablativnome padežu *idiomate*) prevodi s *jezik, domorodno govorenje*. Nedvojbeno je, dakle, da su Turopoljci bili svjesni imena svojega jezika.

1. slika: Primjer početne stranice jedne turopoljske fasije s polovice 18. stoljeća u kojoj se spominje hrvatski jezik